

C/2024/2096

26.3.2024

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Kształtowanie nowej europejskiej strategii na rzecz rynku wewnętrznego: uwzględnić wyzwania w zakresie konkurencyjności i technologii oraz wyzwania społeczne i ekologiczne dla naszych przedsiębiorstw”

(opinia rozpoznawcza)

(C/2024/2096)

Sprawozdawczyni: **Sandra PARTHIE**

Współsprawozdawca: **Alain COHEUR**

Wniosek o konsultację	Prezydencja belgijska w Radzie Unii Europejskiej, 10.7.2023
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	20.12.2023
Data przyjęcia na sesji plenarnej	17.1.2024
Sesja plenarna nr	584
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	228/0/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Strategia na rzecz przyszłości rynku wewnętrznego powinna koncentrować się na następujących aspektach: europejska polityka przemysłowa, korzystne ramy dla przedsiębiorstw i MŚP, przedsiębiorstwa gospodarki społecznej, poparcie społeczne dla projektu europejskiego, właściwie zorganizowane i wydajne usługi świadczone w interesie ogólnym oraz działania na rzecz zachowania i rozwoju naszego modelu społecznego.

Nowa strategia przemysłowa musi:

- umożliwiać rozwój solidnej zielonej i cyfrowej, zrównoważonej i sprawiedliwej gospodarki przemysłowej, ograniczać nadmierną zależność i zapewniać dostęp do bezpiecznych i zrównoważonych źródeł surowców krytycznych, konsolidować europejski model społeczny i gwarantować prawa podstawowe;
- wspierać rozwój nowoczesnej, cyfrowej, interoperacyjnej i strategicznej infrastruktury europejskiej niezbędnej dla stworzenia inteligentnego, konkurencyjnego, zielonego i odpornego przemysłu, włączając w to sztuczną inteligencję;
- przeciwdziałać zmianie klimatu dzięki zapewnieniu neutralności pod względem emisji dwutlenku węgla poprzez efektywność energetyczną, wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, gospodarkę o obiegu zamkniętym, trwalsze produkty itp.;
- obejmować stabilną politykę gospodarczą z jasnymi zasadami, gwarantującą pewność prawa i wystarczającą zdolność finansów publicznych do innowacji;
- gwarantować bezpieczny dostęp do zielonej energii po stabilnych i konkurencyjnych cenach w celu wsparcia energochłonnych sektorów będących podstawą europejskiego przemysłu;
- wzmacniać zdolności przystosowawcze i umiejętności pracowników, a także zapewniać godne warunki pracy w sektorze przemysłowym, aby sprostać wyzwaniom demograficznym.

1.2. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) wzywa do stworzenia nowych ram analitycznych, które ukierunkowałyby proces podejmowania decyzji politycznych w zmieniającym się świecie w kontekście nowych wyzwań geopolitycznych. Istnieje szereg sprzecznych celów: wnioski o udzielenie dotacji a wnioski o ograniczenie pomocy państwa; produkcja lokalna a otwarcie rynków; dostęp do niezbędnych surowców a warunki dostaw. Potrzebny jest nowy system współpracy w celu znalezienia najlepszych rozwiązań, a gotowość państw członkowskich do współdziałania ma zasadnicze znaczenie dla stworzenia prawdziwego poczucia tożsamości europejskiej. Wprowadzenie ogólnoeuropejskiej służby cywilnej i społecznej dla wszystkich młodych Europejczyków mogłoby być jednym ze sposobów na lepsze zrozumienie potrzeb innych narodów, krajów i kultur.

1.3. EKES uważa, że przy wzmacnianiu rynku wewnętrznego należy priorytetowo potraktować politykę zapewniającą ramy dla innowacji przedsiębiorstw prywatnych i wspierającą innowacje poprzez dostęp do kapitału wysokiego ryzyka, zwłaszcza dla nowych przedsiębiorców, oraz rozwój powiązań między przemysłem a sektorem naukowym, zwłaszcza szkołami wyższymi.

1.4. Rynek wewnętrzny powinien umożliwiać rozwój MŚP i ich pracowników. Jego wartość dla MŚP polega na stworzeniu wspólnych standardów ich usług i produktów, co z kolei umożliwia im prowadzenie działalności ponad granicami, przy jednoczesnym zapewnieniu ograniczenia biurokracji i usprawnienia procedur oraz zwalczaniu wszelkich form korupcji.

1.5. W tym względzie niezbędnym warunkiem wstępnym jest zapewnienie spójności między prawodawstwem UE a wdrażaniem i egzekwowaniem przepisów na poziomie państw członkowskich. Wdrażanie nowej strategii przemysłowej wymaga położenia większego nacisku na dynamikę zachęt, eksperymentów i oceny niż na podejście czysto normatywne.

1.6. EKES wzywa do oceny skutków liberalizacji usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym (UOIG) dla spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, do zbadania, czy istnieje potrzeba stworzenia europejskich instrumentów interwencji publicznej w sektorach UOIG, a także do ustanowienia skutecznych europejskich usług publicznych. Opowiada się również za ambitnym programem modernizacji i warunków ramowych w strategicznych sektorach UOIG takich jak: energia i surowce, mobilność i transport publiczny, woda, infrastruktura sanitarna i zasoby wodne oraz telekomunikacja i dostępność cyfrowa.

1.7. Komitet wnosi, by KE sporządziła komunikat wyjaśniający do art. 54 TFUE, a także do artykułów Traktatu dotyczących prawa konkurencji w celu doprecyzowania w prawie UE pojęcia nienastawienia na zysk. Uważa, że do TFUE dołączyć należy protokół dotyczący różnorodności form przedsiębiorstw na wzór protokołu nr 26 w sprawie usług świadczonych w interesie ogólnym i zwraca się do państw członkowskich, by uwzględniły tę zmianę w programie przyszłych reform.

1.8. Normy europejskie odegrały kluczową rolę w kształtowaniu początkowej struktury rynku wewnętrznego. Mają one nie tylko na celu ułatwienie przedsiębiorstwom dostępu do rynku wewnętrznego, ale odgrywają też ważną rolę dla konsumentów. Celem norm jest ochrona zdrowia i bezpieczeństwa europejskich konsumentów oraz ich interesów gospodarczych i prawnych niezależnie od miejsca zamieszkania, podróży i zakupów w UE. Wprowadzenie norm doprowadziło do zmniejszenia liczby norm krajowych z około 150 000 w 1985 r. do około 13 000 zharmonizowanych norm europejskich w 2007 r. Dynamika ta jest niezbędna do dalszego rozwoju rynku wewnętrznego.

2. Uwagi ogólne

2.1. UE wykazała się prawdziwą odpornością dzięki osiągnięciom w zakresie tworzenia aktywnego rynku wewnętrznego składającego się z 450 mln mieszkańców, dzięki instytucjom, które wykazały się nieoczekiwaną zdolnością reagowania, dzięki wspólnym zakupom szczepionek, wspólnym działaniom partnerów społecznych na rzecz niepełnego wymiaru czasu pracy, wspólnym pożyczkom, opartym na solidarności planom odbudowy i wsparcia dla Ukrainy, a także dzięki aktywnemu społeczeństwu obywatelskiemu. Odporność ta opiera się również na zasadniczej i komplementarnej sieci biznesowej złożonej ze spółek kapitałowych, spółek publicznych i przedsiębiorstw gospodarki społecznej.

2.2. W wielu obszarach UE jest zależna od innych krajów, np. w zakresie paliw kopalnych i surowców. Nie posiada wspólnej polityki przemysłowej zdolnej stawić czoła konkurencji zagranicznej i ma ograniczoną unię fiskalną i walutową – wszystkie te czynniki zagrażają funkcjonowaniu i długoterminowemu istnieniu rynku wewnętrznego. Niezbędna stała się zatem modernizacja rynku wewnętrznego.

2.3. Zgodnie ze swymi najnowszymi propozycjami⁽¹⁾ EKES wzywa do opracowania nowej, aktywnej europejskiej strategii przemysłowej, która zabezpieczałaby europejską bazę przemysłową i zachęcała nie tylko do inicjatyw biznesowych, zwłaszcza tych podejmowanych przez MŚP, ale także do opracowania polityki publicznej, która stymulowałaby przedsiębiorstwa i innowacje. Musi ona również określać skuteczne i dobrej jakości usługi świadczone w interesie ogólnym, które rzeczywiście odpowiadają potrzebom indywidualnym i zbiorowym, jak również gwarantować powszechny dostęp oraz prawa podstawowe i socjalne dla wszystkich, mobilizację różnych form gospodarki społecznej i solidarnej oraz społeczeństwa obywatelskiego, promowanie stabilnych, sprzyjających włączeniu społecznemu i trwałych miejsc pracy oraz demokratyczne uczestnictwo wszystkich członków społeczeństwa.

(1) Zob. zwłaszcza opinia EKES-u „Konkurencyjność i przemysł”, Dz.U. C, C/2024/875, 6.2.2024, <http://data.europa.eu/eli/C/2024/875/oj>; Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 179; Dz.U. C 105 z 4.3.2022, s. 63; Dz.U. C 56 z 16.2.2021, s. 10; Dz.U. C 282 z 20.8.2019, s. 1.

2.4. Wszystkie zainteresowane strony (konsumenci, przedsiębiorstwa, pracownicy, organy publiczne i społeczeństwo obywatelskie) muszą być zorganizowane i działać wspólnie w kierunku transformacji. Istotne jest również wspieranie rozwoju innowacji naukowych, technologicznych, zarządczych i społecznych oraz zarządzanie nimi, co ma kluczowe znaczenie dla konkurencyjności UE.

2.5. Dynamika transformacji wymaga zdolności reagowania i szybkiej adaptacji zarówno ze strony przedsiębiorstw, jak i władz publicznych. Stały dialog na temat wyzwań i przeszkód z podmiotami zaangażowanymi w transformację jest niezbędny na tym szczególnym etapie zmian strukturalnych, aby zapewnić trwałe sukcesy polityki przemysłowej. Taki dialog pozwala spojrzeć na transformację jako na ciągły proces badań i innowacji, którego wynik i sukces nigdy nie mogą być brane za pewnik.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. Wzmocnienie rynku wewnętrznego UE

3.1.1. Rynek wewnętrzny w dalszym ciągu nie wykorzystuje swojego prawdziwego potencjału i swojej roli w zwiększaniu odporności gospodarek UE. Jest to w coraz większym stopniu rynek cyfrowy. W związku z tym wszystkie reformy, które przyczyniają się do uczciwszej konkurencji na jednolitym rynku cyfrowym, należy uznać za pozytywne.

3.1.1. Ukończenie tworzenia unijnego rynku kapitałowego ma kluczowe znaczenie dla pogłębienia rynku wewnętrznego. Rynek kapitałowy należy ukierunkować na finansowanie produkcji, zakupów i przepływu towarów i usług, w szczególności poprzez wspieranie badań, rozwoju i innowacji w przedsiębiorstwach oraz usług świadczonych w interesie ogólnym, a także stymulowanie przedsiębiorczości.

3.1.2. EKES uważa, że przy wzmacnianiu rynku wewnętrznego należy priorytetowo potraktować politykę zapewniającą ramy dla innowacji przedsiębiorstw prywatnych oraz sprzyjającą innowacjom poprzez dostęp do kapitału wysokiego ryzyka (zwłaszcza dla nowych przedsiębiorców) i rozwojowi powiązań między przemysłem a sektorem naukowym (zwłaszcza szkołami wyższymi).

3.1.3. Poziom wydajności jest podstawowym czynnikiem decydującym o konkurencyjności. Wyższa wydajność, na przykład dzięki nowym technologiom, zwiększa podaż, obniża ceny i zwiększa płace realne. Inwestycje w podniesienie wydajności mają zatem zasadnicze znaczenie dla wzrostu gospodarki.

3.1.4. Należy strzec praworządności. UE opiera się na kompleksowym zbiorze przepisów (wspólnotowym dorobku prawnym) i będzie funkcjonować tylko wtedy, gdy będą one transponowane i egzekwowane w równym stopniu we wszystkich państwach członkowskich. W rzeczywistości wielu z tych przepisów nie transponuje się na poziomie krajowym, są one wdrażane w bardzo rozbieżny sposób lub stosowane w bardzo różnym zakresie. Stanowi to poważną i istotną przeszkodę dla sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego i utrzymania zaufania publicznego do tego rynku. W związku z tym egzekwowanie dorobku prawnego powinno być priorytetem w kontekście wzmocnienia rynku wewnętrznego i zwiększenia zaufania obywateli.

3.1.5. Ważne jest, by UE zajęła jasne stanowisko wobec tendencji protekcyjnych i nieuczciwych praktyk handlowych we współpracy z partnerami o podobnych poglądach i w ramach organizacji międzynarodowych. Komisja Europejska musi szybko i skutecznie wykorzystywać instrumenty ochrony handlu, aby kontrolować pomoc państwa przyznawaną przedsiębiorstwom przez władze państw spoza UE oraz, w razie potrzeby, zapobiegać nieuczciwemu preferencyjnemu traktowaniu takich przedsiębiorstw i ich produktów przy wprowadzaniu ich na rynek wewnętrzny UE.

3.1.6. Wspólne normy europejskie mogą otworzyć możliwości rynkowe i ułatwić współpracę gospodarczą z partnerami i klientami w UE i na całym świecie. EKES jest jednak zaniepokojony widocznymi tendencjami do upolityczniania normalizacji i ustanawiania przepisów technicznych w drodze aktów delegowanych. Opracowywane w ten sposób ważne normy i standardy często powodują opóźnienia i nie docierają do przedsiębiorców. Skutkuje to niepewnością prawa. Należy pilnie usunąć wynikające z tego opóźnienie i wspierać zaangażowanie przedsiębiorstw w opracowywanie norm i standardów.

3.2. Nowa europejska strategia przemysłowa

3.2.1. UE potrzebuje polityki przemysłowej, która skupiałaby się zarówno na jakości czynników gospodarczych po stronie podaży (takich jak infrastruktura, praworządność, system edukacji), jak i na zdolności do zarządzania zmianami. Polityka przemysłowa musi zatem tworzyć warunki umożliwiające zmiany strukturalne na konkurencyjnych rynkach, gwarantując jednocześnie konkurencyjność w tworzeniu wartości. Oznacza to położenie nacisku raczej na dynamikę zachęt, eksperymentów i oceny niż na przepisy prawne lub środki administracyjne i biurokratyczne.

3.2.2. W kontekście dwojakiej transformacji rynek wewnętrzny i polityka przemysłowa UE muszą wspierać zrównoważoną konkurencyjność sprzyjającą włączeniu społecznemu, która zachowuje wysoki poziom ochrony socjalnej i ochrony środowiska, wysoką jakość miejsc pracy oraz warunki sprawiedliwości i solidarności, które chronią model wysoko konkurencyjnej społecznej gospodarki rynkowej.

3.2.3. Czynnikiem decydującym o powodzeniu zmian jest zdolność podmiotów do adaptacji poprzez innowacje i inwestycje. Przemysł w szczególności napędza postęp pod względem produktywności; w ponadprzeciętnym stopniu odpowiada za wydatki na badania i rozwój, a dzięki wspólnym zdolnościom w zakresie badań i rozwoju dysponuje dużym potencjałem innowacyjnym, a także ma znaczący wpływ na sektory usług.

3.2.4. EKES podkreśla, że należy dokonać rozróżnienia między indywidualną zależnością gospodarczą a europejską i krajową zależnością gospodarczą. Przedsiębiorstwa organizują swoje łańcuchy dostaw oraz zakup surowców i produktów pośrednich po dokonaniu oceny kosztów i ryzyka z ekonomicznego punktu widzenia. Niezawodność stosunków przedsiębiorstwa z partnerami handlowymi zależy od warunków umownych, jakie przedsiębiorstwo może uzyskać w świetle sytuacji rynkowej i swojej siły przetargowej. Jednocześnie europejskie podmioty polityczne i gospodarcze podejmują wspólne działania w celu zapewnienia bezpieczeństwa surowców krytycznych. EKES popiera starania UE i państw członkowskich, aby odgrywać bardziej aktywną rolę w zapewnianiu zrównoważonych i długoterminowych dostaw surowców w każdym wypadku: gdy wiąże się to z rozwojem gospodarki o obiegu zamkniętym i recyklingu, zastępowaniem surowców krytycznych, przechowywaniem surowców czy promowaniem strategicznego wydobycia surowców.

3.2.5. Ponadto organy publiczne powinny sprawdzić, czy polityka gospodarcza zapewnia wystarczające zachęty, środki i możliwości, aby w dostatecznym stopniu zmniejszyć krytyczne zależności. W przeciwnym razie należy znaleźć dodatkowe instrumenty publiczne proporcjonalne do tego celu.

3.2.6. Według danych UE istnieje 2 950 regionalnych klastrów przemysłowych, które zapewniają około jednej czwartej miejsc pracy w Europie (61,8 mln, 23,4% miejsc pracy w Europie)⁽²⁾. Jest to kluczowy element gospodarki realnej, w związku z czym nowa europejska strategia przemysłowa musi zoptymalizować działalność i warunki funkcjonowania tych klastrów i ich pracowników.

3.2.7. Aby zapewnić kapitał niezbędny na innowacje, ogromne znaczenie dla pozyskania kapitału dla MŚP, dokonywania inwestycji transgranicznych i zwiększenia odporności systemu finansowego ma ukończenie tworzenia unii bankowej i kapitałowej. Ponadto normy klasyfikacji zrównoważonych inwestycji muszą być zrozumiałe i spójne, a zarządzanie nimi musi być łatwe. Co więcej, gospodarkę realną należy objąć priorytetowym finansowaniem, a żaden sektor nie może pozostać w tyle.

3.2.8. Silny rynek wewnętrzny wymaga usunięcia pozostałych barier, aktywnego wspierania innowacji i badań oraz ukierunkowania i skoncentrowania inwestycji poprzez dostosowanie do tych celów europejskich przepisów dotyczących pomocy państwa. W tym kontekście należy sprawdzić, czy obowiązujące prawo konkurencji jest nadal adekwatne do zakładanych celów i czy należy w większym stopniu uwzględnić cele polityki publicznej UE i jej państw członkowskich. Silny rynek wewnętrzny musi opierać się na podejściu ukierunkowanym na konkretny obszar, angażującym regiony i wszystkie społeczności lokalne. Musi przyczyniać się do wdrażania Karty praw podstawowych i Europejskiego filaru praw socjalnych, uwzględniać rozwój kapitału ludzkiego i promować wysokiej jakości miejsca pracy, które są odpowiednio wynagradzane, aby zaangażować pracowników w niezbędne zmiany.

3.2.9. Celem ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania (IPCEI) jest umożliwienie zielonej i cyfrowej transformacji w UE. Uruchomienie tych złożonych projektów wymaga dużych inwestycji, a nie wszystkie państwa członkowskie mogą takie inwestycje sfinansować. Aby zapewnić pozytywny wpływ tych inwestycji na całym rynku wewnętrznym, należy dążyć do skutecznej koordynacji między państwami członkowskimi, lepszego rozpowszechniania wyników, włączenia MŚP i przydziału dodatkowych środków finansowych.

3.2.10. Rozwój sztucznej inteligencji powinien być jednym z priorytetów polityki przemysłowej i wzmocnienia rynku wewnętrznego. Potrzebne są zasady i kryteria, które regulują jej stosowanie przez zainteresowane przedsiębiorstwa, tak aby odpowiadało ono wartościom europejskim. Jest to szczególnie istotne zarówno dla przedsiębiorstw, które produkują sztuczną inteligencję, tj. oprogramowanie i systemy prognozowania masowo wykorzystujące dane, których pozyskiwanie i przetwarzanie musi odbywać się zgodnie z kryteriami reprezentatywności, wiarygodności, ochrony danych i przejrzystości, jak i dla przedsiębiorstw, które stosują sztuczną inteligencję w swoich procesach, aby zagwarantować, że jest ona wykorzystywana prawidłowo i nie narusza praw użytkowników, klientów i pracowników.

⁽²⁾ Komisja Europejska, „European Panorama of Clusters and Industrial Change”, 2020 r.

3.2.11. Sztuczna inteligencja stanowi szansę na innowacje technologiczne, które mają duży wpływ na procesy produkcji, wprowadzania do obrotu i dystrybucji towarów i usług, a także dla wewnętrznej organizacji przedsiębiorstw. Aby w pełni wykorzystać jej potencjał, należy przewidzieć konsekwencje, jakie będzie ona miała dla całego społeczeństwa, a w szczególności dla świata pracy, oraz rozwijać wymagane kwalifikacje.

3.3. *Rozwój inicjatyw w zakresie przedsiębiorczości i MŚP*

3.3.1. MŚP odgrywają kluczową rolę w innowacjach i reagowaniu na różnorodne sytuacje i potrzeby. W związku z tym ważne jest, aby system finansowy skutecznie zapewniał im środki niezbędne do zrównoważonych inwestycji.

3.3.2. Rolą jednolitego rynku europejskiego jest zagwarantowanie MŚP dostępu do przyszłych rynków i łańcuchów wartości. Nadmierna biurokracja w zakresie wymogów dotyczących sprawozdawczości, dokumentacji i dowodów coraz bardziej utrudnia podstawową działalność MŚP. Należy wrócić do zasady „najpierw myśl na małą skalę”.

3.3.3. Niezbędny jest równy dostęp wszystkich sektorów do danych. Ma to kluczowe znaczenie dla modeli biznesowych, na przykład w dziedzinach pojazdów silnikowych, maszyn rolniczych i infrastruktury budowlanej oraz inteligentnych domów, a także ogólnie dla korzystania z platform. EKES uważa, że na szczeblu krajowym i europejskim konieczne są ramy prawne, które gwarantują przedsiębiorstwom sprawiedliwy, technicznie wykonalny i bezpieczny dostęp do danych.

3.3.4. Jasne zasady i pragmatyczne procedury są ważne dla MŚP, zwłaszcza gdy prowadzą one działalność za granicą. W związku z tym, aby umożliwić proste powiadamianie zgodnie z przepisami o delegowaniu pracowników, obowiązki w zakresie sprawozdawczości i weryfikacji należy ograniczyć do niezbędnego poziomu, uprościć je i sprawić, aby były przejrzyste i zrozumiałe. Ujednolicony portal sprawozdawczości cyfrowej, taki jak elektroniczne składanie deklaracji, jest jednym ze sposobów na szybsze i mniej biurokratyczne spełnienie wymogów dotyczących delegowania.

3.3.5. W kontekście transgranicznej działalności gospodarczej opracowanie cyfrowego europejskiego dowodu zabezpieczenia społecznego (ESSPASS) i wymóg jego posiadania pomogłyby przedsiębiorstwom i ich pracownikom ograniczyć wymogi dotyczące dokumentacji i dowodów. W dłuższej perspektywie należy rozszerzyć funkcje identyfikacji elektronicznej i portfela tożsamości cyfrowej, które mogą łączyć elektronicznie informacje i dokumenty oraz umożliwiać interakcje na równych warunkach. EKES pragnie podkreślić potrzebę lepszej współpracy między organami krajowymi lub regionalnymi, w szczególności przy wykorzystaniu cyfrowych i interoperacyjnych procedur administracyjnych.

3.4. *Usługi świadczone w interesie ogólnym*

3.4.1. Uzupełnieniem rozwoju inicjatyw w zakresie przedsiębiorczości i polityki publicznej są usługi świadczone w interesie ogólnym, których celem jest zagwarantowanie każdemu mieszkańcowi dostępu do podstawowych towarów i usług, urzeczywistnienie wzajemnego wsparcia, zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz uwzględnienie perspektywy długoterminowej i interesów przyszłych pokoleń^(?). Rynek wewnętrzny potrzebuje usług świadczonych w interesie ogólnym w całej Unii Europejskiej. Stanowią one 25 % PKB UE i 20 % całkowitego zatrudnienia oraz zapewniają transport, dostawy energii, komunikację, dostęp do wody i infrastrukturę sanitarną, system edukacji oparty na badaniach naukowych, system opieki zdrowotnej oparty na profilaktyce i powszechnym dostępie do opieki oraz środowisko gwarantujące bezpieczeństwo, sprawiedliwość i godne warunki życia, warunki mieszkaniowe i egzystencjalne.

3.4.2. Usługi świadczone w interesie ogólnym są uznawane w obszarach takich jak edukacja, kultura, mieszkalnictwo i pomoc osobom w sytuacji bezdomności, opieka długoterminowa, integracja osób z niepełnosprawnościami i opieka zdrowotna. Władze państw członkowskich posiadają ogólne kompetencje w zakresie określania, świadczenia, zlecenia i organizowania usług świadczonych w interesie ogólnym. Mogą one swobodnie wybierać metody zarządzania wewnętrznego lub delegowanego, a także status przedsiębiorstw świadczących te usługi publiczne.

3.4.3. Jeżeli chodzi o kluczową rolę, jaką sektor szpitalny odgrywa w życiu codziennym i w okresach poważnych problemów w zakresie zdrowia publicznego (COVID-19), zasadnicze znaczenie ma to, aby polityka konkurencji i zasady pomocy państwa były stosowane z należytym uwzględnieniem zarówno prerogatyw państw członkowskich w zakresie określania krajowych celów w dziedzinie zdrowia publicznego, jak i szeregu modeli społeczno-ekonomicznych regulujących sektor szpitalny, bez zakłócania właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego. Stosowanie unijnych reguł konkurencji (w szczególności przepisów dotyczących pomocy państwa) do usług opieki zdrowotnej musi uwzględniać fakt, że są to usługi leżące w ogólnym interesie społeczeństwa. Należy odpowiednio uwzględnić zasady spójności i solidarności, ponieważ usługi te odgrywają zasadniczą rolę we wprowadzaniu tych zasad w życie.

^(?) Wśród wielu opinii i uwag przedstawionych przez EKES zob. np. „Współtworzenie usług świadczonych w interesie ogólnym jako wkład w silniejszą demokrację uczestniczącą w UE”, Dz.U. C 486 z 21.12.2022, s. 76.

3.4.4. Piętnaście lat po wejściu w życie nowego traktatu Komisja nie zaproponowała żadnej inicjatywy ustawodawczej na podstawie art. 14 TFUE. Nadszedł zatem czas, by podsumować działania UE w dziedzinie usług świadczonych w interesie ogólnym i UOIG oraz zapewnić skuteczną realizację postanowień art. 14 i protokołu nr 26 do TFUE.

3.4.5. EKES wzywa Komisję Europejską do przeprowadzenia dogłębnej oceny sposobu funkcjonowania i wpływu usług świadczonych w interesie ogólnym oraz UOIG. Ocena ta powinna uwzględniać:

- konsekwencje liberalizacji UOIG dla spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej pod względem jakości, dostępności, dostosowania i stosunku jakości do ceny;
- ewentualną potrzebę stworzenia europejskich instrumentów interwencji publicznej w sektorach UOIG lub ustanowienia funkcjonalnych europejskich usług publicznych⁽⁴⁾;
- ewentualne określenie autonomicznej kategorii usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym z rozszerzonym systemem w stosunku do obecnego stanu prawa pozytywnego w zakresie solidarności i sprawiedliwości społecznej.

3.4.6. Dążenie do otwartej strategicznej autonomii wymaga uruchomienia ambitnego programu modernizacji i warunków ramowych w strategicznych sektorach UOIG, takich jak energia i surowce, mobilność i transport publiczny, woda, infrastruktura sanitarna i zasoby wodne oraz telekomunikacja i dostępność cyfrowa.

3.4.7. Szczegółowe zalecenia dotyczące usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym

EKES apeluje, aby:

- zainicjować europejski plan na lata 2024–2029 dotyczący strategicznych sektorów UOIG w ramach wdrażania otwartej autonomii strategicznej UE;
- wyznaczyć, w ramach następnego kolegium, komisarza odpowiedzialnego za strategiczny plan na lata 2024–2029 dotyczący bezpiecznych, wysokiej jakości i zrównoważonych UOIG oraz powierzyć europejskiej agencji zadanie monitorowania rozwoju obowiązków świadczenia usługi publicznej i usługi powszechnej w zakresie UOIG;
- ustanowić europejskiego operatora sieci przesyłowej najwyższego napięcia i transgranicznych połączeń międzysystemowych;
- zbadać możliwość utworzenia europejskich operatorów transeuropejskich sieci kolei dużej prędkości;
- jasno określić zadania i obowiązki związane ze świadczeniem usługi publicznej w ramach Galileo;
- zapewnić wszystkim zainteresowanym stronom dostęp do wyników badań finansowanych ze środków publicznych.

3.5. **Gospodarka społeczna i solidarna oraz społeczeństwo obywatelskie**

3.5.1. Nie istnieją ramy prawne dla gospodarki społecznej lub usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym. Są one jednak pełnoprawnym elementem nowej europejskiej strategii przemysłowej, na równi z inicjatywami w zakresie przedsiębiorczości, działaniami publicznymi i usługami świadczonymi w interesie ogólnym i w uzupełnieniu do nich. Ich wdrażanie często opiera się na mobilizacji społeczeństwa obywatelskiego, wolontariacie i wielu formach przedsiębiorstw gospodarki społecznej (spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, przedsiębiorstwa społeczne lub stowarzyszenia). Ich celem jest zaspokajanie potrzeb socjalnych i społecznych każdego mieszkańca, podmiotu, społeczności i obszaru.

3.5.2. Zgodnie z art. 54 TFUE prawo Unii uznaje dwa typy podmiotów: nienastawione na zysk, które obejmują wyłącznie organizacje prowadzące działalność bezinteresowną z ekonomicznego punktu widzenia, oraz przedsiębiorstwa, które obejmują głównie spółki prawa handlowego. Przedsiębiorstwa społeczne nie realizują jednak celu maksymalizacji lub zwrotu z kapitału, lecz cel społeczny⁽⁵⁾. EKES wielokrotnie wypowiadał się na temat potrzeby rzeczywistego uwzględniania w przepisach UE różnorodności form przedsiębiorstw.

3.5.3. Należy dążyć do sformalizowania europejskich ram prawnych dotyczących usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym, które respektowałyby uprawnienie dyskrecjonalne państw członkowskich w zakresie organizowania i finansowania takich usług, oraz ustanowić szczególne ramy prawne uznające rolę przedsiębiorstw gospodarki społecznej jako dostawców usług.

⁽⁴⁾ Na podobieństwo europejskiej agencji dostaw w odniesieniu do niektórych wyrobów sanitarnych, energetycznych i innych.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 282 z 20.8.2019, s. 1.

3.5.4. Chociaż funkcjonujące usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym mają kluczowe znaczenie dla budowania zaufania obywateli do zdolności ich rządów do działania, pierwszoplanowym zadaniem jest stworzenie prawdziwego poczucia tożsamości europejskiej, aby zwiększyć ogólne poparcie dla integracji europejskiej. Wprowadzenie ogólnoeuropejskiej służby cywilnej i społecznej dla wszystkich młodych Europejczyków mogłoby być jednym ze sposobów na lepsze zrozumienie potrzeb innych narodów, krajów i kultur.

3.6. **Wpływ rozszerzenia UE na rynek wewnętrzny**

3.6.1. Przyszłość rynku wewnętrznego będzie najprawdopodobniej związana z rozszerzeniem UE. Procesem tym należy zarządzać starannie, aby nie powodować nadmiernego obciążenia zdolności integracyjnych krajów kandydujących i ich przystosowania do wspólnotowego dorobku prawnego. EKES proponuje, aby przyjąć stopniowe podejście uwzględniające poszczególne kraje, na przykład poprzez skupienie się na integracji gospodarczej i wspólnych wartościach UE, co umożliwiłoby otwarcie rynku wewnętrznego dla potencjalnych nowych państw członkowskich.

3.6.2. Zarządzanie oczekiwaniami jest konieczne w przypadku wszystkich zainteresowanych stron i musi obejmować jasne informowanie o obowiązkach i prawach zarówno poszczególnych krajów, jak i UE. Takie działanie jest niezależne od tego, czy kraje te chcą na przykład wnieść wkład do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (dostęp do rynku) i czerpać z niego korzyści, czy też do jego przestrzeni społeczeństwa obywatelskiego (obywatelstwo europejskie) lub społecznej (prawa pracownicze, ochrona konsumentów).

Bruksela, dnia 17 stycznia 2024 r.

Oliver RÖPKE

Przewodniczący

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego